

3. OČISTEC A NEBO ALEBO PEKLO?

Významný taliansky spisovateľ Dante Alighieri napísal dielo, ktoré nazval *Božská komédia* a rozdelil ju na tri časti, ktoré pomenoval: *Peklo – Očistec – Raj*. Je to síce literárne dielo, avšak chce poukázať na prežívanie štádia po smrti. Pozemský ľudský život sa končí smrťou. Smrť uzatvára pozemský život človeka a tým sa uzatvára i čas ľudského rozhodovania a jeho konania. Jedine v pozemskom živote má človek možnosť a byť otvorený na prijatie alebo odmietnutie Božej milosti. Smrť za jednotlivým ľudským životom spraví „deliacu čiaru“ alebo hranicou, ktorá predeľuje dva spôsoby života. „Každý človek hneď po smrti dostáva večnú odplatu vo svojej nesmrteľnej duši na osobitnom súde, ktorý stavia život človeka do vzťahu s Kristom: alebo prejde očisťovaním, alebo hneď vojde do nebeskej blaženosti, alebo sa hneď naveky zatratí“ (KKC 1022).

Osobitný súd nasleduje hneď po smrti človeka. Človek sa už nemôže dodatočne rozhodovať inak, ako sa rozhodol v čase svojho pozemského života a v okamihu svojej smrti. Smrť je tak radikálnym rozhodnutím. Osobný súd, ktorý po smrti nasleduje je hodinou pravdy, kedy človek spozná a uzrie bezo zbytku v plnej pravde celkom zreteľne dobré ovocie svojho života, ale aj dôsledky svojich vín. Na konci života budeme súdení podľa lásky. Človek tak v celej nahote pravdy spozná seba a svoj život, ktorý bude konfrontovaný so zásadami, ktoré mal zachovávať. Tam príde k tomu pravému spoznaniu, kde padne každá neúprimnosť a každá maska. Pravda a právo tak zvíťazí nad nepravosťou a lžou. A toto dôkladné sebaopoznanie ho môže viesť do týchto stavov:

Nebo – je to dokonalý život s Najsvätejšou Trojicou, pripravený pre tých, čo zomierajú v Božej milosti a v priateľstve s Bohom. Toto spoločenstvo večného života, lásky a blaženosti sa volá „nebo“. Nebo je posledný cieľ človeka a splnenie jeho najhlbších túžob. Je to stav vrcholnej a definitívnej blaženosti. Sväté písmo na opísanie tohto blaženého spoločenstva používa viaceré obrazy: život, svetlo, pokoj, svadobná hostina, dom Otca, nebeský Jeruzalem, nebo, raj, Božie alebo nebeské kráľovstvo... Tam uvidíme Boha „takého, aký je“ (1 Jn 3, 2) a uzrieme ho „z tváre do tváre“ (1 Kor 13, 12) *oblažujúcim videním (visio beatifica)*. „V rámci Zjavenia vieme, že ‚nebo‘ alebo ‚blaženosť‘, v ktorej raz budeme, nie je abstrakcia, ani fyzické miesto medzi oblakmi, ale živý a osobný vzťah so Svätou Trojicou. Je to stretnutie s Otcom, ktoré sa uskutočňuje v zmŕtvychvstalom Kristovi vďaka spoločenstvu Ducha Svätého. Pri opise týchto ‚posledných skutočností‘ treba vždy zachovať určitú umiernenosť,

pretože predstava o nich zostane vždy neprimeraná. Dnešný osobitý jazyk vie naozaj primeranejšie vyjadriť situáciu šťastia a pokoja, v ktorej sa uskutoční naše definitívne spoločenstvo s Bohom“ (Ján Pavol II., „*Nebo*“ ako *plnosť dôvernosti s Bohom*, katechéza 21. júla 1999).

Očistec – je to pomenovanie stavu tých, čo zomierajú v Božej milosti a v priateľstve s Bohom, ale nie sú dokonale očistení, hoci sú si istí svojou večnou spásou, podstupujú po svojej smrti očisťovanie, aby dosiahli svätosť potrebnú na stretnutie s Bohom a na to, aby vošli do nebeskej radosti. Toto konečné očisťovanie vyvolených, ktoré je úplne odlišné od trestu zatratených, nazýva Cirkev *očistcom*. V čom spočíva to očisťovanie? Keď človek umiera, opúšťa čas. Taký človek potom vstúpi do Božieho svetla a vidí sa Božím zrakom. Jeho stav mu prináša pochopenie. Miluje Božiu svätosť a nenávidí seba, pretože odporuje tejto svätosti. Prežíva svoj život, ako je pred Bohom, a to musí byť nepredstaviteľnou bolesťou. Avšak táto bolesť pôsobí. Očisťuje sa v nej úmysel a vyvodzujú sa dôsledky, až dosiahnu miery dobrej vôle. Úmysel ovládne bytie, že človek nielen chce dobré, ale že dobro sa stane tvarom jeho skutočnosti. Nepodstúpené utrpenie sa musí podstúpiť, nepoznaná pravda sa musí poznať, neuskutočnená láska sa musí uskutočniť. V ľútosti človek zachytáva to, čo bolo; preniká to rozumom, vôľou a úmyslom, aby to poznal a posúdil – a to pred žijúcim a svätým Bohom. V tajomnom očistnom utrpení sa dáva srdce k dispozícii ľútosti a odovzdáva sa tak svätej moci stvoriteľského ducha. Táto osobná náprava prechádza skrze tajomstvo pretvárajúcej milosti, ktorá pôsobí v ľútosti. Očisťovanie:

- sa deje teda skrze účinkovanie Božej milosti a nie ľudským výkonom;
- ide o utrpenia naplňania, ktoré je bolestivé (vzhľadom na ,odbúravanie’ hriechu a jeho následkov), ale zároveň obšťastňujúce (vzhľadom na oslobodenie a istú perspektívu naplnenia života v Bohu);
- miera nutného očisťovania závisí od miery uskutočnenej respektíve neuskutočnenej lásky počas pozemského života;
- prosebná modlitba a všetky kresťanské skutky, vykonané v spomienke na zomrelých im pomáhajú v dianí očisťovania.

To je očista, o ktorej hovorí Cirkev. Treba sa teda vyhýbať fantazírujúcej predstavivosti, ktorá si očistec predstavuje ako lokalizované miesto, kde horí očisťujúci plameň, ktorého teplotu by sme fyzikálne mohli merať. A očistec by sa javil ako *velikánska mučiareň, ako kozmický koncentračný tábor, v ktorom sú trestané plačúce, nariekajúce a vzdychajúce kreatúry* (L. Boros). Takáto predstava je mylná. Očistec nie je miesto, ale stav

života po smrti, v ktorom sa odohráva ‚dejstvo očisťovania‘, kde ‚každá stopa dotyku so zlom musí byť odstránená; každá deformácia duše napravená. Očisťovanie musí byť úplné, a to je práve to, čo je obsahom cirkevného učenia o očistci. Tento termín *neoznačuje miesto, ale stav života*. Tí, čo po smrti žijú v stave očisťovania, už sú v Kristovej láske, ktorá ich zbavuje zvyšku nedokonalosti“ (Ján Pavol II., *Očistec – nevyhnutné očistenie pre stretnutie s Bohom*, katechéza 4. augusta 1999).

Peklo – nemožno byť zjednotení s Bohom, ak sa človek slobodne nerozhodne ho milovať. „Zomrieť v smrteľnom hriechu, ak sme ho neoľutovali a ak sme nedosiahli Božiu milosrdnú lásku, znamená zostať navždy odlúčenými od Boha vinou našej slobodnej voľby. A tento stav definitívneho vylúčenia seba zo spoločenstva s Bohom a s blaženými sa označuje slovom ‚peklo‘“ (KKC 1033). Boh nikoho nepredučuje na to, aby šiel do pekla. Človek je povolaný, aby slobodne odpovedal na Božie volanie. Možnosťou tejto slobodnej voľby je, bohužiaľ, aj definitívne odmietnutie Božej lásky a odpustenia, ktorou sa človek navždy odlúči od radostného spoločenstva s ním. Práve na túto tragickú situáciu poukazuje kresťanské učenie, keď hovorí o odsúdení a pekle. Nejde tu o trest, ktorý Boh ukladá zvonka, ale o dôsledok predpokladov, ktoré položil človek už za tohto života. „Odsúdenie“ sa preto neprisuduje Božej iniciatíve, ale spočíva práve v definitívnom odlúčení sa od Boha, ktoré si človek slobodne volí a potvrdzuje smrťou, ktorá navždy spečatí túto voľbu. Boží výrok už len potvrdzuje tento stav. Tento stav sa niekedy označuje tiež termínom *zatratenie*. Cirkev v priebehu dejín sa však o žiadnom človekovi (ani o Judášovi) verejne nevyjadrila, že je zatratený. Peklo totiž nie je v istom zmysle slova hlavným obsahom kresťanskej viery ako nebo. Kresťanská viera je totiž podstatne nádejou. Táto nádej je však spojená s možnosťou stroskotania, ktoré nastane vtedy, keď človek sa vzoprie volaniu a účinkovaniu Božej milosti a tak sám si zvolí vzdialenie od Boha namiesto jeho blízkosti. Veriaci nemá strach z pekla, ale sa bojí, že príde o Boha a práve to je peklo. Obrazy tohto stavu ako ‚horiaca pec, kde je plač a škrípanie zubami‘ (Mt 13, 42) či ako ‚peklo neuhasiteľného ohňa‘ (Mk 9, 43) „musia byť správne vysvetlené. Naznačujú úplné zmarenie a prázdnotu života bez Boha. **Peklo skôr než miesto označuje postavenie (stav)**, v ktorom sa nachádzajú tí, čo sa slobodne a definitívne vzdávajú od Boha, prameňa života a radosti“ (Ján Pavol II., *Peklo ako definitívne odmietnutie Boha*, katechéza 28. júla 1999).

Cirkev v súvislosti s peklom odmietla ako **heretické učenie apokatastázy** (gr. *apokatastasis* = všeobecná obnova), podľa ktorej zatratení anjeli a všetci ľudia bez rozdielu budú raz napokon spasení. Toto mylné učenie tak učí o zániku pekla. Naproti tomu

„učenie Cirkvi potvrdzuje, že jestvuje peklo a že je večné“ (KKC 1035). Náuka *apokatastázy* čiže *celkového znovuobnovenia celého stvorenia* je neprijateľná, pretože Boh nemôže negatívne duchovné výsledky dejín zvrátiť a urobiť, ako keby sa neboli stali. Zlé skutky a ich výsledok však nie je zjednotiteľný s Božou prítomnosťou, preto musia byť naveky vzdialené od Boha.